

KUSTBON

TIDNING FÖR SVENSKARNA I ESTLAND

Sjunde årg. N_o 12	Prenumerationspris: Helt år Emk. 200:- 1/2 " " 100:- I Sverige: Helt år . . Kr. 4:- 1/2 " . . " 2:- I Finland: Helt år Fmk. 30:- 1/2 " " 15:-	Utkommer alla <u>onsdagar</u> Utgivare: Svenska Folkförbundet Redaktör: N. Blees Riddaregat. 9, Reval.	Annonspris: 2 mark per mm. I Sverige: 5 öre per mm. I Finland: 30 penni per mm. För annons, som införes 10 eller flere ggr räknas 20%o rabatt.	26 mars 1924
---	--	--	---	-------------------------------

Till Kustbons läsare.

Kustbon 1924 kan blicka tillbaka på ett helt kvartal. Tidningen har hittills utkommit regelbundet alla onsdagar och även under de återstående tre kvartalen vilja vi så mycket som möjligt söka hålla våra löften och tillfredsställa våra läsare. Men för att vi skola lyckas, behöva vi bl. a. även läsarnes hjälp. De som ännu icke insänt sin prenumerationsavgift böra göra det snart. Vidare bör man försöka att sprida tidningen isynnerhet häri Estland i de byar, där alla ännu icke läsa den. Glöm sedan icke heller att sända oss korta ortsnyheter. Det gör tidningen intressant. Alltid händer det ju något.

Kustbons betydelse är stor. Den drar ett icke så litet strå till stacken, då det gäller arbetet för svenskhetens bevarande i Estland samt i övrigt folkets andliga höjande. Kustbon får därför icke dö, utan alla böra göra sitt bästa för att hålla den vid liv.

Mätte vi med våra vänners hjälp lyckas i dessa stärvanden!

Rikulls blivande skolor

och platsen för deras förläggning stå på dagordningen. Dessa frågors rätta lösning är av grundläggande betydelse för många årtionden framåt. Det gäller nu att "pröva" allt och behålla det goda, d. v. s. att noga överväga alla förslag i dessa frågor. Sedan kan en ändring svårling företagas.

Fastän utsockenbo, skulle undertecknad ändå velat dra sitt strå till stacken för frågans lyckliga lösning.

Från början vare då sagt, att Rikull kommun är geografiskt sett, den lyckligast lottade svenskkommunen beträffande möjligheten att på ett tillfredställande sätt lösa frågan om den 6-åriga folkskolans förverkligande. Fra- och Bakvelde äro av vår Herre själv avsedda att utgöra var sitt skoldistrikt. Och finns det ej brist på centrala platser här. Fravelde har ju sitt Höbring såsom den naturliga platsen, såvida inte skolan skulle förläggas till "Svarthorvslete" nära Rikullbyn. Men det bleve väl för dyrt att draga dit med det redan befintliga huset. Värre är det dock med bakvelde. Här gå stridens

vågor redan höga, kivet om lämpligaste platsen. Det heter ju alltid, att "kyrkan skall stå mitt i byn". "Korset" är just denna medelpunkt. Utom Ölbäck finge alla inte mer än 2—3 verst väglängd och det kan ju kallas mer än lyckligt. Roslepborna sätter sig dock på tvären. Men "Korsets" väg är icke heller för dem besvärligare, än att den med god vilja kan bevandras. Det behöves bara fylla ut några hål och gropar. Naturligtvis känns det motbjudande för Roslep att gå ett par kilometer, då man förr haft skolan utanför knuten, men som goda kristna borde de dela "kristligt" även skolans besvärligheter. Kanna därför Rosepborna ej draga fram några tungt vägande skäl för sin motvilja mot "Korset" — ack, korset, korset ja, skall den nya skolan bliva ett kors även den — så komma de att av utomstående anses för resten även alltid varit och ännu oresonliga, som vi svenskar äro. Sista skolstriden hade Roslep och Spithamnborna nog sympatierna på sin sida, då man ville tvinga dessa byar ända till Bergsby. Men nu borde Roslepborna inte börja gräla med sina

förra buntsförvanter Spithamnborna. Då framfödde striden ett präktigt skolhus i Roslep till stor förtret för deras motståndare — även det onda kan sålunda medföra gott — men den gången är det ej lönt att göra sig några förhoppningar på den egna kraften. Den hjälper ej nu, ty vår nya republik kommer ej att avlöna lärare i varje by och att själva göra det därtill har varken Roslep eller Bergsby råd till. "Ga skolmäistra" få alltför stora löner nu.

Spithamn gjorde även klokast i att vackert beträda samma ojämna korsets väg, som f. n. går genom bara skog. En lärare med fyra klasser kan med bästa vilja ej uträtta samma arbete som hans kollega med bara två eller en klass. Och skola Spithamnbornas barn få sämre barrlast av vetande än de övriga byarnas småfolk! Bort det! Huset på sanden — hu, man fryser bara vid tanken på detta sahara, vilket man funnit för gott åt "skolhuse" — det kan alltid användas som bönehus och då är ju ingen skada skedd. — Nuvarande Bergsby skola skulle jag inte velat rekommendera. Det ligger för långt ut i periferien. Nej, låt det åka till Korset, det med! Och Korset än en gång, det är ett av Bakveldes vackraste platser, fast lite avsidet. Det skall bli skönt för elever och lärare att få vara något för sig själva. —

Således: två 6-klassiga skolor i Rikull! På inga vilkor 5—6 kl. gemesamma för hela kommunen i Ölbäck! Det komme Ni att ångra alltför snart. Så nu taga våra präktiga Bakveldser varandra vackert i hand och enas om Korset, vilket även i detta fall kommer att skänka den varaktigaste glädjen.

Oparistik utböling.

Från utkiken.

Vad har nu tvingat „Farbror“ till att bekväma sig uppför „utkikens“ rankiga trappor? Jo, det är barometerfall. Det mörknar allt tätare och tätare — kring Birkas. Men det är ju solsken, frid och ro, säger mer än en. Ja, så har man alltid tänkt och sagt, då ofärd stått för dörren. Ja, det mörknar kring Birkas. Dess lärare fly — bilden om rättorna och den dödsdömda skutan kunde ha en viss tillämpning även här — och en av Svensk-Estlands mest trofasta vänner utbrister i brev till undertecknad i ett „förtvivilat“ (!) Rädda Birkas!“ Men vad i all fridens namn har då passerat? Är inte skolan nu försedd med allt, vad som skäligen kan önskas, är ej dess ladugård full med kor och hästar och kalvar och grisar och allt, som hör till sammans med ett jordbruk, maskiner och redskap ej att förglömma?? Ja, allt detta finns, tack vare oerhörda bemödanden, men har det tillkommit huvudsakligast utifrån, genom mer eller mindre förtäcka tiggerier, och häri ligger fröet till faran.

Estland har saknat skolor av den nordiska folkhögskolans typ. Först till nästa höst öppnas den första i Kunda. Detta har gjort, att våra lagstiftare och maktälgande skolmyndigheter ej kommit att lämna Birkas det ekonomiska stöd, som andra allmänna bildningsanstalter här i landet fått. Denna styvmoderliga behandling har drivit Birkas i armarna på jordbruksministeriet, som mycket godvilligt lovat bekosta och även bekostat lärarnas löner, men har Birkas härigenom även varit tvungen sälja sin förstfödslorätt som folkhögskola av Nordisk typ, frångå*) sin uppgift som „svensk-näste“ och nugdomens vän och

*) Det behöver den icke göra och vi tycka överhuvudtaget att „Farbrors“ veklagan nästan går för långt.

Redakt. anm.

ledare mot högre och ljusare mål. Genom att taga mot dessa penningar, har Birkas blivit degraderat till blott och bart en jordbruksministeriets fackskola, där t. ex. svenska språket läses 50 timmar (numer 75 t.) i läsåret i likhet med „riksspråket“ estniskan.

Jordbruksskolor äro visserligen något mycket gott på sin plats och kan vi svenskar ej få för mycket av hithörande kunskaper, men våra ungdomar äro ännu ej mogna för dylik läroanstalt — våra blivande 6-kl. skolor skola giva detta elevmaterial — men dessutom och framför allt: vi ha va tänkt oss Birkas som något högre än blott och bart jordbrukskola. Våra unga skulle här utbildas — om man nu kan tala om någon utbildning på en så kort tid, som står Birkaselever till buds — till tänkande och kännande unga medborgare, till ljusbärare i våra efterblivna bygder. Detta är, vad Birkas nu ej kan giva och därför fly dess lärare, hällre än att illa fäkta.

Fortsättn. följer.

Skogsauktion.

På Viks Skogöverstes kansli utauktionerades den 13 mars träd ur Vormsö f. d. kyrkoskog. Auktionen var talrikt besökt av Vormsöbor. Under auktion kommo endast 75 träd, gamla fröträd jämf. med mindre värde. Men då det finns många öbor som äro i behov av skog och som bekant äro ju många Vormsöbyar så gott som utan skog, skruvades priserna mer än dubbelt över taxerade värdet. Ett träd kom således att kosta 400 — 600 mk. Som bekant få „nybyggarna“ den bästa och mesta skogen så gott som till skänks. Man borde även mera tillmötesgå allmänheten i detta avseende.

X.

Förtydligande.

I Kustbon Nr. 10 d. å. ingick ett sammandrag av S. O. V: s kassaberättelse för 1923. Redovisningen för folkhögskolans inkomster och utgifter hade redan tidigare publicerats i Nr. 5 d. å. Ikassaberättelsen stå alla poster närmare angivna, vilket däremot icke skedde i sammandraget i Kustbon. Gåverna till folkhögskolan äro angivna i rektor Kaleb Anderssons redovisning i Nr. 5 till 344.180 mk. Birkas jordbruk har dessutom erhållit genom Professor Vilhelm Lundström 136.450 m. för avbetalande av skuld å jordbruksinventarier. Då jordbruket för skilda räkenskaper har sistnämna summa icke kommit med i rektor Anderssons redovisning. I Kustbon Nr. 10 gjordes däremot ett sammandrag av både folkhögskolans och jordbrukets konton och erhöles därför summan: gåvor 344.180 + 136.450 = 480.630. För gåvorna till folkhögskolan redovisas utförligt i Kustbon Nr. 5 d. å. För de belopp jordbruket erhållit för 1923 be vi få hänvisa till konsulent Erik Greens redovisning här nedan.

N. B.

Gåva till Birsas jordbruk.

Inkomster:
Genom Professor V. Lundström 1.500:—
sv. kr. 136.450:—
Summa Mark. . . . 136.450:—

Utgifter:
Utbetalt till W. Gotkampf: 10% av 205.000:—
I/I — 15/XI 1923 18.724:67
Avbetalning av skuld 45.975:33
Köp av 3 st. kor (inberäkn. transp., vård m. m.) 28.463:—
Inlevererat till jordbrukets kassa 13.287:—
Summa Mark 136.450:—
Birkas den 15 mars 1924
Erik Green.

Rikull.

Sedan några veckor tillbaka har det varit förbindelser med Odensholm. Öborna ha redan flera gångerv till fots över isen besökt Rikull. Det är 30 år sedan isen varit så god att man kunnat fördas till häst över den. I år påstås det att man utan frucktan kunde åka över isen till Rikull.

A. N-n.

Den nya regeringen.

Efter det agrarpartiets ledare K. Päts avsagt sig bildandet av ny regering gav Riksdagens talman detta uppdrag åt nuvarande utrikesministern Dr. F. Ackel.

Ackel, som tillhör det kristliga folkpartiet, har nu lyckats sammansätta regeringen och som torde bliva följande:

Riksäldeste: Dr. F. Ackel (kristlig). Utrikesminister: Otto Strandman (arbetsp). Finans- och handelsminister: Karl Baars (arbetsp). Inrikesminister: Teodor Rök (partilös). Krigsminister: Oskar Amberg (kristlig). Justitieminister: Rudolf Gabrel (partilös). Jordbruksminister: August Kerem (folkp). Bildningsminister: prof. H. B. Rahamägi (kristlig). Väg- och komunigationsminister: Karl Kark (folkp). Arbets- och Socialministerposten är ännu ledig och det är möjligt att den besättes med en socialdemokrat.

Estlands folkmängd.

Enligt den allmänna folkräkning i december 1922 uppgår folkmängd till 1.107.059 (520.239 män och 586.820 kvinnor).

I landets 13 städer bo 263.425 personer, på landsbygden 817.382; deras antal som under lolkräkningen registrerats på båtar, järnvägen m. m. utgjorde 16.252.

Nationaliterna te sig följande: Ester 969.976; ryssar 91.191; tyskar 18.319; svenskar 7.850; judar 4.566; olika andra nationer 14.508 personer.

Svenskarnas antal som uppgår till 7.850 personer (3.747 män och kvinnor) utgör 7/10% av landets befolkning.

Vi få påminna att den av den svenska ledningen framhållna siffran på svenskarnas antal i landet nu ock officielliet bekräftats.

Efter trosbekännelsen äro 78% lutheraner, 19% grekisk — katoliker (ortodoxa) och andra trossamfund 2,4%.

Politisk överblick.

Riksdagen håller nu på att behandla årsbudgeten, som nog kommer att taga några veckor i anspråk. Man förutser även en mängd lagförslag av trängade behov, som borde avgöras innan sommarferierna — bland andra minoriteternas autonimiprojekt.

De nya jordbrukare, som fått del av de styckade godsens, hava i dagarne avhållit en talrikt besökt kongress: 172 representanter från olika delar av landet hava deltagit. Överläggningarna buro sakligare prägel än under de föregående år.

Stadsvalen i Reval från december 1923, som ogillades av fredsstolsutskotten i januari, hava nu blivit godkända av riksrätten i Dorpat. Bland nya stagsfullmäktiga (100 till antalet) räknas 33 kommunister.

Kvarteranternas grupp med 13 röster torde bliva den avgörande rösten.

Med inriksministerns föreskrift hava 229 föreningar (arbetarorganisationer m. m.) som drivit kommunistisk propaganda blivit stängda.

I den estniska pressen har medelandet att det estländska smöret transporteras till England och andra länder under dansk flagg, väckt allmänt uppseende. Man antager ett många danska firmor äro indragna i denna affär.

I Irland hava nya oroligheter utbrutit. I Tyskland draga förberedelserna till de nya riksdags-

valen och processen mot general Ludendorff och Hitlen all uppmärksamhet. Man beskyller dessa ett hava organiserat anfall mot Berlin och störta den lagliga regeringen.

Världens äldsta byggand.

Det var konung A-an-ni-pad-da i Ur, den urgamla staden i Mesopotamien, som lät uppföra världens äldsta byggnad, vilken ännu finnes kvar. Konungen regerade omkring 4,500 år före Kristus och byggnaden har sålunda en ålder av omkring 6,500 år. Ur var Abrahams födelsestad och dessutom Nebukadnezars stad.

Man fick reda på konungens namn och titel genom en ren

tillfällighet. Man fann nämligen en gyllene scarabé, där namnet var ingraverat. Det är en expedition från British museum och Pennsylvania museum under ledning av mr. C. Woolley, som företagit dessa utgrävningar vid Ur. Det lilla templet som är världens äldsta byggnad ligger vid Lel el Obeld, nära fyra engelska mil från Ur.

Penningkurser.

Revals börs

15 mars 1924.

	köpare	säljare
1 dollar	378 ¹ / ₂	379 ¹ / ₂
1 pund	1.622	1.629
1 bilj. Rmk.	—	94
100 Fmk.	942	952
100 sv. kr.	9.950	10.050
1 guldrubel	188	—

Torgpris i Reval.

15 mars.

Fläsk	40—	50	mk.	skålp.
" (i parti)	35—	37	"	"
Kälvkött	—	22	"	"
Färkött	25—	26	"	"
Boskapskött	750—	900	"	pudet
Smör i byttor	—	100	"	skålp.
" prässat	115—	130	"	"
Ägg	20—	21	"	paret.
Potatis	135—	150	"	tsetverik.
Sik, salt	45—	80	"	skålp.
" rökt	—	80	"	"
Gädda	20—	25	"	"
Rökt ål	80—	140	"	"
Björkved	900—	1100	"	lasset.
Blandved	650—	900	"	"

Kyrkliga meddelanden.

Svenska St. Mikaelsskyrkan. Söndagen den 30 mars predikan kl. ¹/₂11, f. m. Predikar prost Plath.

Döpt: Sven Gösta Grönholm.

Lördagen den 29 mars kl. 8 e. m. anordnar S. O. V.

svensk fest

å Dom-Skolgatan 17 (på Domen bredvid Domkyrkan).

Omväxlande program

under vänlig medverkan av

operasångaren A. Arder.

Biljetter erhållas å Riddaregat. 3 måndagar och torsdagar kl. 6—8.

Festbestyrelsen.

Dr. Lydia Riesenkampff-Lindström

läkare för lung- och invärtes sjukdomar.

Mottagning dagligen 12—1, 4—5

Lergatan 16 (Saeue tän. 16).

HAPSAL.

S. O. V:s Nucköavdelning anordnar

allmänt möte

på Birkas den 2 april kl 4 e. m.

Programmet upptager föredrag av Konsulent E. Green jämte föreningsangelägenheter.

Kaffeservering.

Alla välkomna!

Kustbons

4 första årgångar samt „Kalender för svenskarne i Estland“, årgångarne 1—3, 7—9, 15, 19, 20, ävenså andra tryckta skrifter rörande Estlandssvenskarne önskas köpa.

Professor Helge Kjellin

Veski tän. 20, TARTU.

Prenumerera på

KUSTBON!

Ännu kunna alla nummer från årets början erhållas.